Muusika

Põhisätted:

Muusikaline haridus (kasvatamine, õpetus, ja arendamine) aitab kaasa õpilastes esteetilise taju kujundamisele, ilu ja harmoonia tunnetamisele ja arusaamisele muusikas ja elus, avab võimalused isiksuse vaimseks kujunemiseks ja tema loominguliseks eneseväljendamiseks. Erilist tähendust omab muusikasse individuaal-isiksusliku emotsionaalselt väärtustava suhtumise ja muusikalise mõtteviisi arendamine, tervikliku muusikalise maailmapildi avastamine, muusikalise enesetäiendamise vajaduse kasvatamine.

Muusikatunnid on suunatud järgmiste **eesmärkide** saavutamiseks:

* muusikalise kultuuri, kui vaimse kultuuri lahutamatu osa kujundamine;
* musikaalsuse, muusikalise kuulmise, rütmitunnetamise, muusikalise mälu ja vastuvõtlikkuse, kaasaelamisvõime arendamine;
* muusika ja muusikaliste teadmiste, selle intonatsioonilis-kujundliku olemuse, žanri ja stiili mitmekesisuse, väljendusrikaste vahendite, muusikalise keele eripära, muusikalise folkloori, eesti ja välismaa heliloojate väljapaistva pärandi ja loomingu, muusika mõju inimesele, vastastikusest seosest teiste kunstiliikidega ja eluga omandamine;
* praktiliste oskuste ja vilumuse omandamine erinevates muusikalis-loomingulistes tegevusvaldkondades: muusika ja laulu kuulamine (sealhulgas orientatsiooniga noodikirjale), instrumentaalmuusika esitamine, muusikalis-plastiline liikumine, improviseerimine, esitatud teoste dramatiseering;
* püsiva muusikahuvi kasvatamine oma ja maailma teiste rahvaste muusika vastu, õpilaste muusikalise maitse kasvatamine; vajadust iseseisva kõrgkunstilise muusikaga suhtlemise ja muusikalise eneseharimise järele; muusika emotsionaalsuse väärtustamine; õpilases nii muusika kuulamise kui selle esitamise kultuuri kasvatamine.

Maht: 70 tundi aastas

Peamised sisulised liinid:

* õpilaste emotsionaalsete väärtuste seostamine muusikaga;
* uuritavate muusikaliste teoste tundmaõppimine ja teadmiste omandamine;
* muusikalis-õpetusliku tegevuse meetodite omandamine (muusikalised oskused ja vilumused);
* õppe-loomingulise muusikalise tegevuse kogemuse rikastamine.

Õpilaste emotsionaalsete väärtuste seostamist muusikaga ja muusikaliste teadmistega huvialakoolis õppimise perioodil teostatakse uuritavate teoste ulatuse laiendamisega žanri ja stiili tundmise alal, muusikalises repertuaaris veelgi laiaulatuslikumalt rahva-, klassikalise- ja kaasaegse, nii ilmaliku kui vaimuliku muusika näidete põhjal. Seejuures vaimulik-religioosse muusika teoseid vaadeldakse läbi kultuuriloolise aspekti. Tähtsaks komponendiks õpilaste poolt muusikalise repertuaari uurimisel kujunevad näited kaasaegsest muusikast.

Prioriteetse tähenduse õpetamisel omandab muusika tundmine, mis avab muusika kui kunsti intonatsioonilised, žanrilised ja stiililised alused, erinevat liiki kunsti ja muusika mitmekülgsed sidemed. Muusikaalaste teadmiste hulka kuulub ka heliloojate ja esitajate loomingu tundmine, muusikategemise erinevate võtete valdamise võimaluste tundmine, noodikiri.
Programmis eraldub ka rühm, kes tegeleb muusikalis-ajalooliste teadmistega, samuti muusika ümberkujundamisvõimega ning tema mõjuga isiksusele ja ühiskonnale.

Muusikalised oskused

Kuulamistegevus:

* vastu võtta muusikalist intonatsiooni, emotsionaalselt reageerida kuuldava muusikateose sisule;
* kirjeldada oma sisemist seisundit peale teose kuulamist, oma tundeid, läbielamisi ja mõtteid, mis sündisid sellest muusikast;
* anda edasi verbaalne või mitteverbaalne (joonistus, plastika jne) iseloomustus kuulatud teosele, selle kujunduslik-emotsionaalne sisu, muusikaliste väljendusvahendite, nendevaheliste sidemete, muusikalaadi protsessi arengust ja antud teose muusikalise dramaturgia, selle intonatsiooni, žanri ja stiili eripärasustest;
* välja tuua ühiseid ja erinevaid jooni sama autori läbikuulatud teose ja tema teiste teoste vahel, võrrelda teiste heliloojate loominguga, teiste kunstiliikidega ja elulätetega.

Muusikalise tegevuse esinemise liigid:

* intuitiivselt, seejärel ka teatud määral teadlikult esitada teos (soololauluna, muusikalis-plastilise tegevusena, muusikainstrumendil mängides) oma esinemistõlgenduses;
* pakkuda sama teose kohta omapoolseid erinevaid esinemistõlgenduse variante;
* võrrelda erinevaid interpretatsioone ja põhjendatult valida nende seast eelistatuim variant;
* hinnata enda esituses kehastatud interpretatsiooni kvaliteeti.

Muusikalis-kompositsiooniline looming:

* improviseerida ja luua muusikat õpetaja poolt etteantud parameetrite järgi: rütmiliste, meloodika-rütmiliste, süntaktiliste, žanrilis-stiililiste, faktuursete ja teiste mudelite, aga ka ilma nendeta.

Muusikalised vilumused

Laulmistegevus:

* lauluseade, heli tekkimine, lauluhingamine, artikulatsioon, koori kooskõla ja ansambel (laulmise protsess saatega ja ilma);
* hääleaparaadi tegevuse koordineerimine lauluhääle põhiliste omadustega (kõlavusega, lennukusega jne);
* dirigendi juhiste järgimise oskus;
* kuulamisoskused, millede seas omavad põhjapanevat tähtsust kuulmiskontrolli ja enda vokaalse ja üldkoorilise kõla enesekontrolli oskused.

Muusikainstrumentidel mängimine:

* muusika tekitamise oskused;
* artikulatsioon;
* ansambliettekandes;
* kõla kvaliteedi kuulmiskontrolli ja enesekontroll.

Muusikalis-plastiline tegevus:

* oskuste arendamine ruumilis-ajaliste muusikaliste seoste ülekandmisel – visuaal-näitlikud, liigutuslikud vormid, mis teostatakse rütmilises intonatsioonis.

Kuulamistegevus:

* oskused, mis on seotud muusikalise struktuuri eraldiolevate komponentide diferentseeritud kuulamisega (helikõrguse, metrorütmi ja tonaalsuse eripära);
* harmoonia, polüfoonia, faktuuri, vormi moodustamine jne;
* oskus jälgida intonatsiooni arengu protsessi muusikalise materjali sarnasuse ja erinevuse mõistmise tasandil.

Muusikalis-loominguline õppetegevus

Õpilased omandavad kogemusi erinevat liiki muusikalise tegevuse alal: muusika kuulamise protsessis, vokaal-, koori- ja instrumentaalesituses, muusikalis-plastilises tegevuses, muusikalistes improvisatsioonides ja muusika loomisel, muusika ja teiste kunstiliikide, ajaloo ja elu seoste määratlemisel.

Huvikoolis säilib õpilaste loomingulise alge arendamise suund huvi edasiseks arendamiseks mitte ainult tulemuse saavutamisele, vaid ka muusikalise tegevuse protsessile:

* muusika kuulamisele
* laulutegevusele
* muusikalis-plastilisele tegevusele
* instrumentaalmuusikale
* muusikateoste dramatiseerimisele

Õpilased omandavad muusikalise tegevuse loomingulise kogemuse nii läbi kaasaegse informatsioonilis-kommunikatsiooni tehnoloogia kui ka läbi elektriinstrumentidel mängimise algoskuste omandamise.

Väljaõppe tulemus:

* teadma/mõistma (igale õpilasele omandamiseks vajalike muusikaliste teadmiste ja muusika tundmise loetelu);
* osata (muusikaliste oskuste loetelu, mis formeeruvad erinevat liiki muusikalises tegevuses);
* teadmiste ja oskuste omandamine, mida õpilane võib kasutada praktilises tegevuses ja igapäevaelus.

Põhiline sisu

(nooremad ja keskmised õpilased)

Muusika kui kunstiliik.

Rahvamuusika.

Sarnasusi ja erinevusi eesti rahva ja teiste rahvaste folkloori vahel. Laululisus ja meloodilisus kui rahvalaulu määratlemise fenomen, mis väljendub toonide ja improvisatsiooni viisipruugi kunstis.

Rahvamuusika peamised žanrid (enamlevinud tavandilaulude variandid, töölaulud, bõliinad, lüürilised laulud, tšastuškad).

Erinevat esitamisliiki kunstilise suhtlemise erinevused, mis on välja kujunenud rahvaliku musitseerimise praktikas: „isesuhtlemine“ („endale laulmine“), rahvalaulikulikuna suhtlemine (auditooriumile), mänguline suhtlemine (lapselik, tavandiline, tantsuline jne), võistluslik suhtlemine (publiku aktiivne reaktsioon).

Rahvalaulu allikad. Heliloojate rahvamuusika poole pöördumise viisid: tsiteerimine, teisendamine, rahvamuusika stiilis muusika loomine.

Kujundades arusaama rahvamuusika loomingust, õpilaste muusikalis-loomingulise tegevuse kogemuse teadmiste kogunemine teostub protsessis:
* rahvamuusika lahtimõtestamine tema orgaanilises seoses rahva eluga, kui rahvusliku tegevuse koostisosana;
* isiksuse-värvikuse emotsionaal-kujundlik vastuvõtmine ja rahvamuusika loomingu tundmaõpitavate näidete kuulamistegevuse hindamine;
* rahvalaulude esitamine;
* rahvalike tekstide lahtilaulmine, rahvalikus stiilis meloodiate improvisatsioon ja loomine;
* vokaal- ja instrumentaalkompositsioonide loomine tuttavate rahvalaulude meloodiate ja rahvaliku instrumentaalmuusika baasil.

Eesti ja Lääne-Euroopa muusika iseloomulikud jooned.
Sarnasused ja erinevused Eesti ja Lääne-Euroopa erinevate ajalooepohhide kunstis, rahvuskoolides, stiilisuundades, ajalooliste ja kaasaegsete heliloojate loomingus.
Kujundlik loodus ja vaimuliku muusika eripära keskajal. Lääne-Euroopa traditsiooniline keskaja vaimulik muusika: Gregoriuse koraal.
Lääne-Euroopa professionaalse taassünniepohhi muusika heliloomingu omapära (O. Lasso ja D. Palestrini muusikalise loomingu näidetel). Villanella, madrigal ja motett kui selle ajastuepohhi iseloomulikud muusikažanrid. Lääne-Euroopa barokkepohhi muusika eripära. J.S. Bachi muusika kui igavesti elav kunst, mis tõstab esile inimese hinge (helilooja loominguga tutvumine prelüüdi, fuuga ja missa žanrite näidete kaudu).
Klassitsism ja romantism Lääne-Euroopa muusikas. Klassikutest ja romantikutest heliloojate poolt maailma eripärase vastuvõtmise võrdlev iseloomustus (J. Haydn'i, W.-A. Mozarti, L. van Beethoveni; F. Chopini, R. Schumanni, F. Liszti, F. Schuberti, E. Griegi muusikaliste helitööde näitel); dramaatilise ja lüürilise muusika tõlgendamise iseärasused instrumentaalse kammermuusika (prelüüd, nokturn jt), sonaatide, sümfoonia, ooperi, reekviemi jt näidete varal. Dramaturgilise arengu peamine suundumus ooperikunstis XIX sajandi Lääne-Euroopa heliloojate G. Bizet, G. Verdi, G. A. Rossini loomingu põhjal.
Traditsioonide ja uuenduste probleemid kujutluspiltide sfääris ja kaasaegse kunsti muusikalise väljenduslikkuse vahendites, XX sajandi stiilide mitmekesisus: impressionism, ekspressionism, neofolklorism, neoklassitsism jt (I. Stravinski, S. Prokofjev, D. Šostakovitš, G. Sviridov,
A. Hatšaturjan, A. Schnittke, R. Štšedrin, B. Britten, K. Debussy, C. Orff, M. Ravel, A. Schönberg jt loomingu näidete põhjal).

Kerge ja tõsise muusika terminite mitmetähenduslikkus. Kerge ja tõsise muusika põimumine, nende vastastikuse suhte eripära kaasaegse muusika erinevates kihtides: džässis (L. Armstrong,
D. Ellington, C. Bassie, L Utjosov); spirituaalides, blues'is (E. Fitzgerald); sümfodžässis (G. Gershwin); vene heliloojate-lauljate loomingus (I. Dunajevski, A. Aleksandrov); autorilauludes (B. Okud¸ava, V. Võsotski, A. Galitš); muusikalides (L. Bernstein), rockooperites (A.L. Webber), rock'n rollides (E. Presley); briti biitmuusikas (The Beatles), folkrokis (B. Dylan); hard rock'is (Led Zeppelin, Deep Purple); art rock'is (Pink Floyd); reggie's (B. Marley), heavy metal'is (Judas Priest) jt.

Oodatavad tulemused:

õpilane peab teadma/mõistma:

* muusika kui kunstiliigi spetsiifikat;
* muusika võimalusi elu igaveste probleemide peegeldamisel;
* rahvamuusika ja professionaalse muusika peamisi žanre;
* muusikaliste kujundite mitmekesisust ja nende arendamise võimalusi;
* muusika põhilisi vorme;
* silmapaisvaimate heliloojate loomingu näiteid ja nende iseloomulikke jooni;
* orkestriliike, enamtuntud instrumentide nimetusi;
* silmapaistvate heliloojate ja muusikute nimesid;

oskama:

* emotsionaalselt ja väljendusrikkalt tajuda ja iseloomustada muusikalisi teoseid;
* kuulmise järgi ära tunda õpitud vene ja välismaa klassikute teoseid, rahvamuusika loomingu näiteid, kaasaegsete heliloojate teoseid;
* sooloesituses väljendusrikkalt esitada mõne rahvalaulu, klassikaliste ja kaasaegsete heliloojate laule (õpilase oma valikul);
* võrrelda omandatud teadmiste põhjal muusikateoseid muusika intonatsioonilise olemuse, muusikažanrite, stiilisuundade, muusika väljendusrikkuse ja muusikalise dramaturgia järgi;
* võrrelda ühe ja sama muusikalise idee ja süžee interpretatsiooni erinevate heliloojate loomingus;
* eristada üksikute muusikainstrumentide kõla, koori- ja orkestriliike;
* määratleda vastastikuseid seoseid erinevate kunstiliikide vahel idee ja teema terviklikkuse, kunstiliste kujundite tasemel;

kasutama omandatud teadmisi ja oskusi praktilises tegevuses ja igapäevaelus:

* kodus laulmine ja musitseerimine;
* erinevat stiili, liiki ja vormi muusikateoste kuulamine;
* muusika üle mõtisklemine ja selle analüüs, oma arvamuse väljendamine kuulatud muusika suhtes;
* muusikaalane enesetäiendamine.